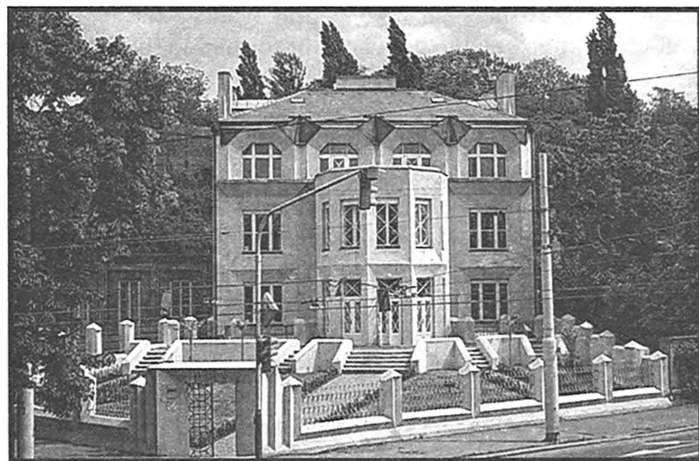

14/

Kovařovicova kubistická zahrada
pod Vyšehradem

BOŽENA PACÁKOVÁ - HOŠŤÁLKOVÁ

Ve vývojové paletě zahradní tvorby v Praze je zastoupena i nepříliš frekventovaná kubistická zahrada. Nachází se poblíž Výtoně, na rohu Rašínova nábřeží a Vnislavovy ulice pod Vyšehradem.

Stylově kompatibilní komplex vily a zahrady navrhl architekt Josef Chochol¹⁾ pro inspektora stavebních podniků pražské obce Bedřicha Kovařovice. Výstavba se uskutečnila v letech 1912-1913.

Celek, který patří k vrcholným dílům české kubistické architektury, zasluhuje zároveň přídomek ojedinělý. Je tomu tak díky existenci zahrady, která polidštila tezi o kubismu jakožto umění strojové civilizace,²⁾ v níž „člověk stojí v obnaženém světě, zbaveném půvabu vegetace“.³⁾

Z atributů kubismu dal Josef Chochol přednost jasu a důmyslnosti. Zůstal také věren příkladu předchozích tvůrců, kteří svá díla vkládali do prostředí historické Prahy s rozmyslem, jako by pracovali s intarzií.

K úloze kubistického domu a zahrady pod Vyšehradem přistoupil Josef Chochol s rafinovaností kouzelníka, vytahujícího ze svého cylindru (dům) cíp šátku (zahrada). Pro dům a zahradu měl k dispozici střed trojúhelníkové plochy, vymezené nábřežím, dnes nazývaným Rašínovo, a ulicemi Vnislavovou a Libušinou. Tvar parcely, složený z lichoběžníku a trojúhelníku, spojených základnami, se Josefu Chocholovi podařilo dokonale využít. Pozemek příliš nezastavěl, neboť dům usadil na vrchol lichoběžníku souběžně s Libušinou ulicí a vztýčil jej do výšky tří podlaží. Získal tak plochu pro rozvinutí zahrady, jejíž faktické rozměry se opticky zvětšily uplatněním domu jako dominantního pohledového uzávěru kompoziční sestavy. Páteří sestavy se stala společná osa domu a zahrady, která jako pohledová spona pokračuje v rámci tolerance zorného úhlu dále, a to k Hradčanům. Uvedená urbanistická vazba potvrzuje nejen znalost, ale též tradiční pořízení se vyšším principům souvztažnosti.

Jako hlavní, reprezentační průčelí Kovařovicovy vily bylo takřka po vzoru nepřekonaných barokních zásad komponováno zahradní průčelí. Fasáda ze strany ulice je vřazena do fronty domů a je do ní situován přímý, provozní vstup do domu. Propojení vily se zahradou obstarává terasa kopírující obvodovou linii zahradního průčelí s centrálním rizalitem, v němž je situováno pět vstupů na terasu. Půlkruhový střed terasy je pak s nižší úrovní zahrady spojen třemi vyrovnávacími schodišti napojenými na cestu na hlavní ose a dvě cesty po jejích stranách. Cesty sledující boční ohrazení zahrady ústí pomocí vyrovnávacích schodišť na okraje terasy.

Provázání domu a zahrady se odráží také v přenosu kubistického tvarosloví, a to do hlavního dispozičního rozvrhu zahrady i na ztvárnění detailu. Dispoziční rozvrh zahrady určují protilehlé věžičky cest, a tím dosažené trojúhelníkové tvary hlavních zahradních polí. Zvýrazňují jej detaily, např. klíny, svírané schodišti stoupajícími na terasu, takřka barokní rozevření hlavní osové cesty, zvýraznění linií vegetačními konturami, bodové uplatnění vegetačních akcen-

tů. Kubistické tvarosloví se projevuje i u oplocení, a to jak prolamováním podezdívky, tak lomenými vlnami mřížových výplní.

V listopadu roku 1995 byla kolaudována rehabilitační úprava zahrady, která se uskutečnila v rámci rekonstrukce a adaptace vily se zahradou jakožto sídla agentury PANMEDIA, která též akci financovala. Výchozím podkladem pro projekční rozpracování rehabilitační úpravy byla studie Lukáše Matějovského a spolupracovníků z jeho ateliéru.

Projekt zpracoval Rudolf Martínek a s ním kooperující specialisté z firmy PROMAX, která byla též hlavním dodavatelem. Na založení cest a vegetačních úprav s firmou PROMAX dodavatelsky spolupracovala firma KVĚT. Dodávka atypických osvětlovadel byla svěřena firmě ELIS.

Koncepce zahrady mohla být důsledně obnovena, a to včetně spojení zahrady s domem, vstupní halou s pěti vstupy a terasou, díky doložení původními plány a fotodokumentací. V této souvislosti bylo nutné zareagovat na posun hranice zahrady v úseku ze strany nábřeží o 3 m, k němuž došlo v šedesátých letech, kdy se rozšiřovala nábřežní ulice. Obnovit bylo třeba všech pět schodišť ústících na terasu i dispoziční rozvrh kreslený cestami i vegetačními poli, které zmizely při úpravách domu a zahrady pro účely mateřské školy v roce 1960.

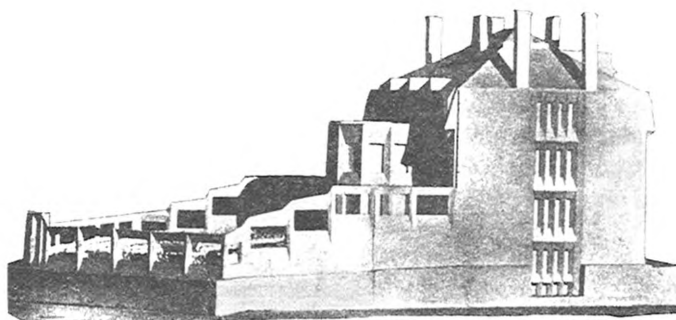
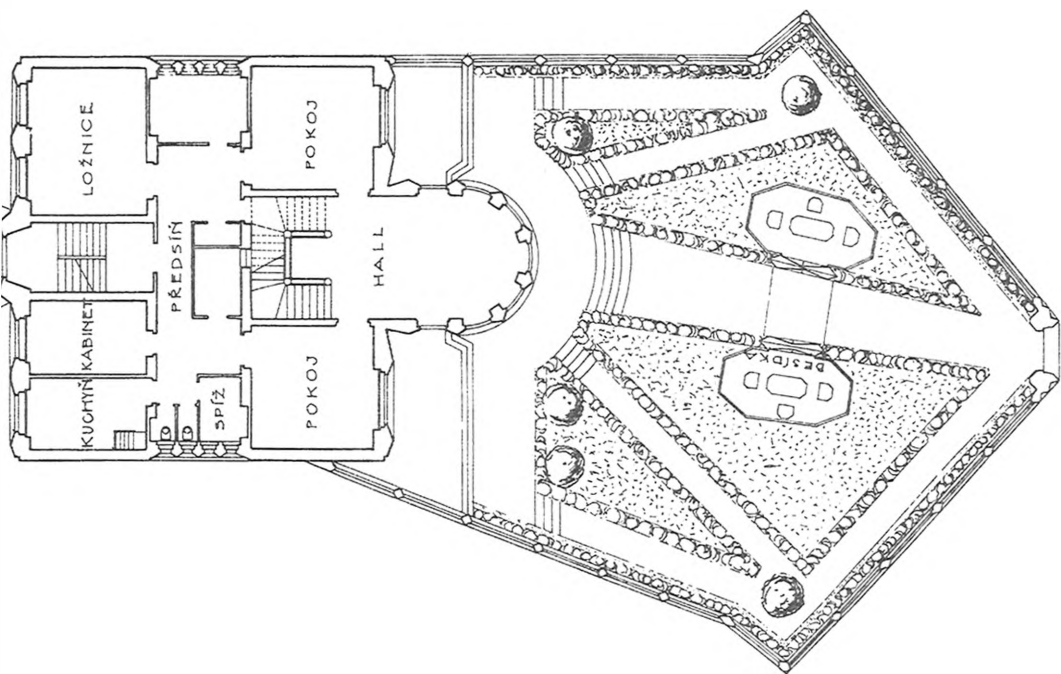
Výstavba dvou altánů, kreslených přibližně ve středu zahrady po stranách hlavní cesty a s propojením nad cestou, se při rehabilitační úpravě neuskutečnila, neboť ani při zakládání komplexu vily se zahradou v letech 1912-1913 k jejich realizaci nedošlo.

Oplocení vyžadovalo celkovou opravu, dílčí obnovu v úseku podél Vnislavovy ulice a po demolici provizorní garáže vytvoření nového oplocení v části navazujícího severovýchodního úseku. Tvorba zahrad v Praze ladila s kreativním procesem jejího slohového vývoje. Vyznačovala se komplementárním vztahem k prostředí, smyslem pro jeho specifickou a zároveň osobitostí individuálních počínů, z nichž sestávala. V plné míře to platilo také v případě kubistické zahrady Kovařovicovy vily pod Vyšehradem, která Prahu obohatila o ojedinělé dílo moderního zahradního umění.

Poznámky

- 1) Josef Chochol patřil vedle Pavla Janáka, Josefa Gočára, Emila Králíčka, Ludvíka Kysele, Otakara Novotného a dalších k významným představitelům pražské kubistické architektury. Narodil se 13. 12. 1880 v Písku, zemřel 6. 6. 1956 v Praze. Viz: *Stavební umění - Kubistická architektura v Praze a jejím okolí*, Mnichov 1994.
- 2) Za umění strojové civilizace označil kubismus francouzský malíř Fernand Léger (1811-1955).
- 3) Jean Casson, *Počátky moderního umění*, in: *Umění a lidstvo Larousse - Umění nové doby*, Praha 1974, s. 290.

Původní návrh zahrady Kovařovicovy vily od architekta Josefa Chochola,
půdorys domu se zahradou a model (1912-1913).

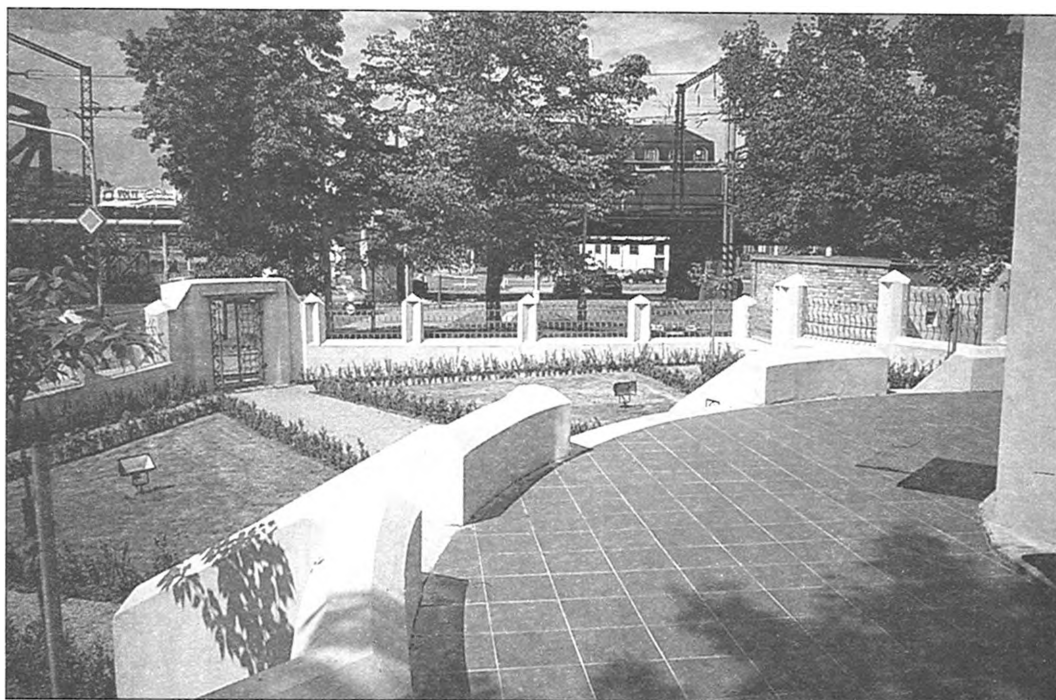

Zahrada na snímcích po rehabilitaci v roce 1995. (Foto Jaroslav Petrů, 1996.)

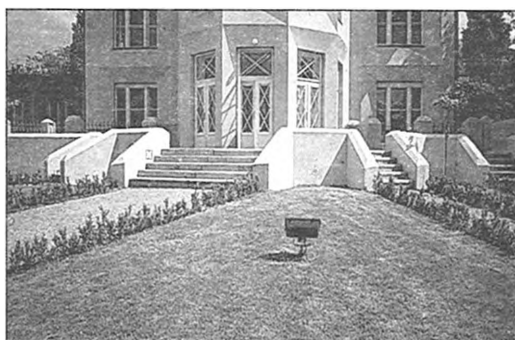
1 Pohled k zahradnímu vstupu z balkonu na centrálním rizalitu

2 Detail schodišť na terasu

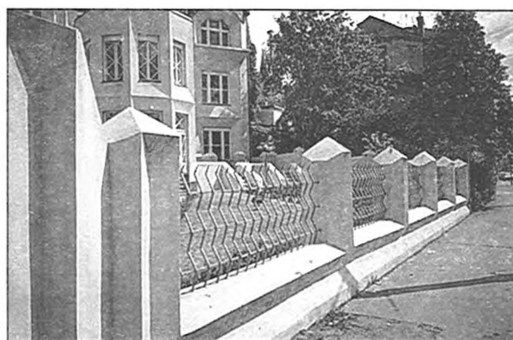
3 Oplocení ze strany Rašínova nábřeží

1

2

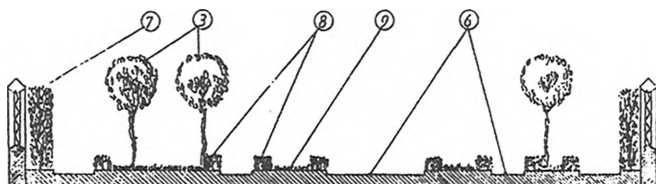
3

Návrh obnovy zahrady,

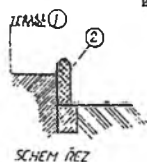
který podle původního plánu architekta Josefa Chochola zpracoval architekt Lukáš Matějovský (studie, 1994) a rozpracoval Rudolf Martínek (projekt, 1995).

1 terasa 2 zídka 3 strom 4 světla 5 schodiště 6 cesty 7 živý plot vyšší (cca 160 cm)

8 živý plot nízký (cca 40 cm) 9 trávník 10 místa pro event. umístění plastik 11 odvodňovací kanálek s mříží 12 firemní panel 13 snížené vstupní plato 14 repase oplocení

SCHEMATICKÝ ŘEZ

SCHEM. ŘEZ

